

Суспільно-географічні дослідження

УДК 911.3

Котик Л.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕМОГЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті комплексно проаналізовано демогеографічні передумови трансформації господарського комплексу Львівської області. Увага звернута на депопуляцію та старіння населення області, а також виснаження її працересурсного потенціалу, як загрозливі фактори трансформації господарства. Проаналізовано міграційні процеси на території області.

Ключові слова: демогеографічні передумови, трансформація господарського комплексу, депопуляція, старіння.

Постановка проблеми. З метою реалізації ефективної політики економічної трансформації господарства України доцільно враховувати демогеографічні характеристики території. Чисельність населення, динаміка природного та механічного приросту, сформована статеві-вікова структура, особливості розселення населення сумісно з освітнім рівнем населення є головними складовими формування працересурсного потенціалу території, який впливає на темп та напрям трансформаційних перетворень в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання демогеографічних передумов трансформації господарського комплексу регіону в різних аспектах досліджувалися в працях Г. Балабанова, О. Гладкого, І. Гудзеляк, В. Захарченка, О. Заставецької, В. Нагірної, Л. Немець, Г. Підгрушного, У. Садової, О. Топчієва, О. Шаблія, Л. Шевчук та інші. Ці вчені здійснили ґрунтовний аналіз впливу демогеографічної складової на трансформацію (структурну, функціональну, управлінську) господарства України в цілому чи окремих її регіонів. Водночас, політико-соціально-економічні виклики 2013—2015 рр. зумовили необхідність повторних досліджень демогеографічних передумов трансформації господарства регіонів України, перш за все прикордонних та інвестиційно привабливих, яким і є Львівська область.

Мета дослідження. Комплексна характеристика демогеографічних передумов трансформації господарського комплексу Львівської області та простеження їхнього впливу на напрям та швидкість трансформаційних змін господарства.

Суспільно-географічні дослідження

Виклад основного матеріалу. На початок 2014 р. на території Львівської області проживало 2 538,4 тис. осіб, що становило 5,6% населення України та 23,8% населення Західного суспільно-географічного району України (за проф. О. Шаблієм, 1993). У зв'язку з тимчасовою окупацією АР Крим (2014) та антитерористичною операцією на сході держави, вага Львівщини в населенні України на 01.05.2015 р. склала 5,9%; за абсолютною кількістю мешканців Львівщина зайняла четверте місце в державі після Дніпропетровської й Харківської областей та м. Київ [3]. В ретроспективному огляді, найбільша кількість наявного населення на території області була зареєстрована в 1989—1996 рр. — 2 747,7 тис. осіб; після 1996 р. розпочався процес скорочення людності регіону (депопуляція), який триває і по-сьогодні (рис. 1) та деструктивно впливає на трансформаційні процеси в господарстві регіону.

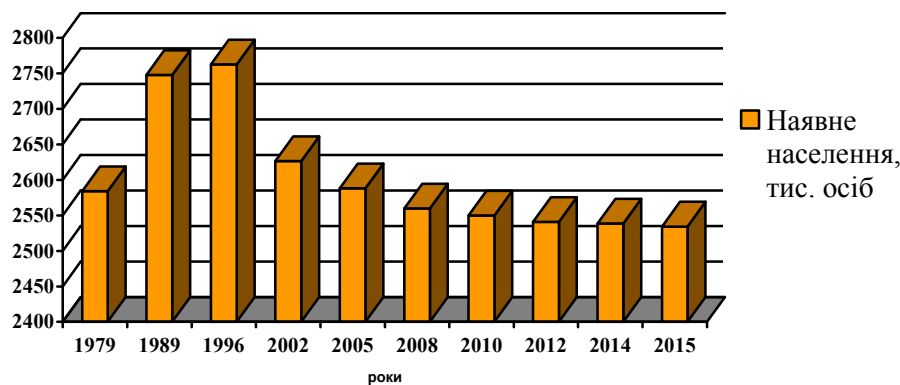

Рис. 1. Динаміка кількості наявного населення Львівської області [4, с.209]

У територіальному розрізі на м. Львів припадає 29,9% населення області (758,4 тис. осіб у 2014 р.). Найбільшими за кількістю наявного населення в області є вигідно транспортно- та економіко-географічно розташовані райони: Жовківський (109,6 тис. осіб), Пустомитівський (114,4 тис. осіб), Яворівський (124,7 тис. осіб) та старопромисловий Дрогобицький район (238,9 тис. осіб — разом з містами обласного підпорядкування). Найменша кількість населення проживає в гірських районах області (2014): Сколівський — 47,6 тис. осіб (1,9% населення області), Турківський — 50,2 тис осіб (2,0%) та периферійному, депресивному аграрному Перемишлянському районі (39,5 тис. осіб, 1,6%) [4, с. 144].

Якщо у цілому на території Львівської області триває депопуляція (1996—2014), то у двох районах — Пустомитівському та Яворівському спостерігається зростання кількості населення за рахунок позитивного міграційного приросту (розростання меж Великого Львова).

Суспільно-географічні дослідження

Населення Львівської області має ознаки демографічної поведінки, які притаманні як типовій поведінці населення розвинутих держав світу (низька народжуваність, культура малодітної сім'ї, відкладення народження першої та наступних дітей, відкладення часу вступу в перший та наступний шлюби) так і зумовлені українськими соціально-економічними викликами (зниження рівня та якості життя, зростання безробіття, заробітчанські міграції, соціальна незахищеність та ін.). У 2014 р. загальний коефіцієнт народжуваності в області становив 11,9‰ та був вищим від середньоукраїнського показника (10,8‰) (максимальне значення — Волинська обл. (14,1‰), мінімальне — Чернігівська (9,0‰)) [3]. Найвищі показники народжуваності (2013) зафіксовані у гірських районах області: Турківський — 16,0‰, Сколівський — 15,0‰; найнижчі у передкарпатському Жидачівському районі — 10,4‰ та містах обласного підпорядкування Моршин та Дрогобич: 8,9‰ та 9,4‰ відповідно [4, с. 159].

Позитивом для трансформаційних змін господарства Львівської області (інвестиційних вливань, формування інноваційно-інвестиційного клімату регіону, тощо) є те, що рівень смертності населення області (12,8‰) є нижчим від середньоукраїнського показника (2014 р. — 14,7‰). У межах області найвищі показники смертності зафіксовані (2013) у Перемишлянському (19,0‰) та Жидачівському районах (17,1%), найменші у Яворівському районі — 10,3% [4, с. 161].

Негативом для формування інвестиційно-привабливого іміджу території та швидкого здійснення кардинальних трансформаційних перетворень господарства області є від'ємний природний приріст населення Львівщини, який у 2014 р. склад -0,9‰. Найбільшим він був у Перемишлянському (-6,9‰) та Жидачівському (-6,7‰) районах. Водночас Турківський, Яворівський та Жовківський райони характеризувалися позитивним природним приростом населення.

Статеву структуру населення Львівської області вирізняється стабільним переважанням (1989—2014) жіночого населення. У 2014 р. на частку жінок в населенні Львівської області припадало 52,2%. Найбільший дисбаланс характерний Жидачівському, Перемишлянському, Мостиському районам.

Занепокоєння викликає зростання середнього віку населення Львівської області (рис. 2), що є відображенням загальноукраїнської тенденції старіння населення. Останнє суттєво підвищує ризики ефективності трансформаційних перетворень господарства Львівської області, оскільки є свідченням скорочення працересурсного потенціалу регіону.

Суспільно-географічні дослідження

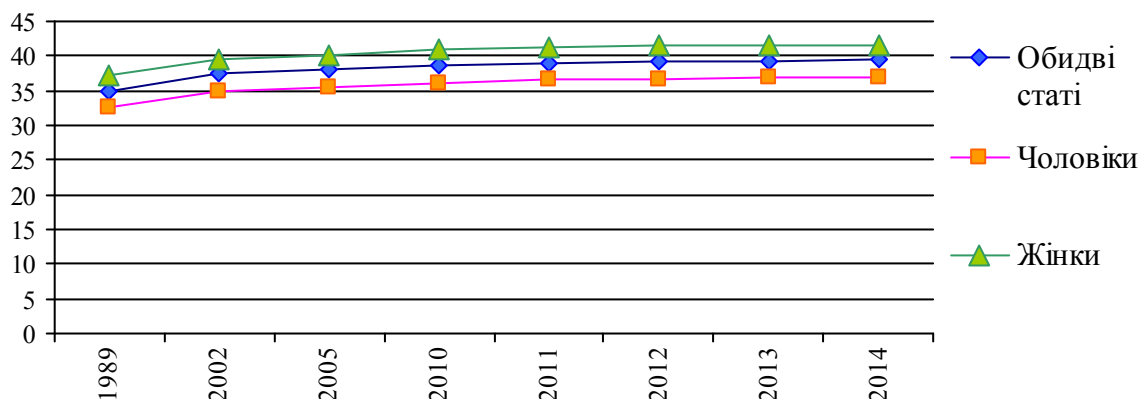

Рис. 2. Середній вік населення Львівської області [4, с. 211].

На території області зростає демографічне навантаження на осіб працездатного віку та змінюється структура навантаження: якщо 1989 р. на 1 000 працездатних осіб припадало 337 дітей та 161 особа у віці 65 років і старше, то 2014 р. практично вирівнялася частка дітей та осіб старших вікових категорій, за рахунок скорочення кількості перших та суттєвого зростання кількості других (таблиця 1). Це загрозові тенденції для трансформаційних перетворень господарства регіону, вони є свідченням скорочення та виснаження працересурсного потенціалу території.

Таблиця 1

Демографічне навантаження на осіб у віці 15—64 років, Львівська область

	Кількість осіб у віці 0-14 років та 65 років і старшому на 1 000 осіб у віці 15—64 років							
	1989	2002	2005	2010	2011	2012	2013	2014
В цілому по області								
Усього	498	483	459	431	427	426	429	433
у віці 0—14 років	337	274	246	224	223	223	225	227
65 років і старшому	161	209	213	207	204	203	204	206
У міських поселеннях								
Усього	433	405	388	378	379	382	390	397
у віці 0—14 років	319	245	219	204	204	205	208	211
65 років і старшому	114	160	169	174	175	177	182	186
У сільській місцевості								
Усього	604	611	576	520	508	497	493	489
у віці 0—14 років	366	323	291	258	254	251	251	252
65 років і старшому	238	288	285	262	254	246	242	237

Укладено на основі: [4, с. 213].

Суспільно-географічні дослідження

Львівська область характеризується стійкою тенденцією (1995-2013) негативного міграційного приросту населення, яка перервана 2014 р. військовими діями на сході України та приїздом на територію області як вимушених переселенців так і осіб, які за наявності вільних коштів придбали помешкання та на постійній основі поселилися на території Львівської області. Це переважно особи молодших та середніх вікових категорій, з вищою освітою, з середнім та вище середнього рівнем достатку, часто самозайняті особи та власники малого й середнього бізнесу, які сформували когорту висококваліфікованих внутрішніх мігрантів. Вони суттєво підсилили демографічний та працересурсний потенціал області у реалізації програм трансформації господарського комплексу регіону.

Висновки. Природний та механічний приріст населення Львівської області, його статево-вікова структура відіграють важливу роль у трансформації господарства регіону. Особливо варто відзначити роль процесу депопуляції та старіння населення, а також виснаження працересурсного потенціалу регіону. Останні є дестимуляторами трансформаційних перетворень у господарстві регіону, суттєво підвищують ризики ефективності здійснення трансформаційних перетворень господарства на території області.

Використана література:

1. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lv.ukrstat.gov.ua>.
2. Гудзеляк І. Демографічна ситуація у місті Львові / І. Гудзеляк // Вісник Львівського університету. Серія Географічна. — 2013. — Вип. 41. — С. 109—116.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2013 р. — У 2 т. — Львів : Гол. упр. статист. у Львів. обл., 2014.
5. Трансформаційна структура господарства України: регіональний аспект / [за ред. Г. В. Балабанова, В. П. Нагірної, О.М. Нижник]. — К.: Міленіум, 2003.
6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001.

Суспільно-географічні дослідження

Котык Л.И.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ДЕМОГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ТРАНСФОРМАЦИИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье комплексно проанализированы демогеографические предпосылки трансформации хозяйственного комплекса Львовской области. Внимание обращено на депопуляцию и старение населения области, а также истощения ее прайресурсного потенциала, как угрожающие факторы трансформации хозяйства. Проанализированы миграционные процессы на территории области.

Ключевые слова: демогеографические предпосылки, трансформация хозяйственного комплекса, депопуляция, старение.

Kotyk L.

Ivan Franko National University of Lviv

DEMOGEOGRAPHY PRECONDITIONS THE TRANSFORMATION OF THE ECONOMIC COMPLEX THE LVIV REGION

The article comprehensively analyzes the demogeography preconditions the transformation of the economic complex the Lviv region. Attention is paid to the depopulation and the aging population of the region and also the depletion potential of its labor resources, as factors threatening the transformation of the economic complex. Analyzed migration in the region.

Keywords: demogeography preconditions, transformation of the economic complex, depopulation, aging.

УДК 911.3: 332.851

Котик Л.І., Шувалова Л.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РИНОК НЕРУХОМОСТІ М. ЛЬВОВА: SWOT-АНАЛІЗ

Проаналізовано дослідження ринку нерухомості у суспільній географії. Досліджено суспільно-географічні особливості функціонування ринку нерухомості м. Львова, зокрема функціонування сегменту ринку — вторинний ринок однокімнатних квартир. Укладено SWOT-аналіз ринку нерухомості м. Львова.

Ключові слова: ринок нерухомості, вторинний ринок, однокімнатні квартири, SWOT-аналіз.